

Hürri / powestiň dowamy

Category: Kitapcy, Powestler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Hürri / powestiň dowamy 6.

Hümmediň mazarynyň açylan günü Öwez müjewür uzak gije basyrganyp çykdy. Ol düýşünde açylan mazarlary gördi. Baş ýa on mazar däl, gonamçylygyň ähli guburynyň tümmegi bozulypdyr. Iň gorkunç ýerem, jesetleriň hemmesi daşyna çykarylypdyr. Dünýäň ýüzi ýöne kepene çolangy jeset bolup ýatyr. Anyk ýadyna-ha düşenok welin, Öwez äňi ýazdyrylyp, dişi sogrulan meýitlerem gören ýaly bolup dur. Ol haýdap, jesetleri jaýyna salyp, çukurlary düzleýär. Hiç kim kömege gelenok, bir özi. Şunça deprense-de, iş gutarar ýaly däl. Şonda-da elinden pilini düşürenok. “Hiç kim görmänkä mazarlary el degmedik ýaly etmeli” diýen düşünje beýnisine mäkäm ornapdyr. Müjewür bir öwrümde yzyna garap görse, ähli eden işi bir apbasy. Oňarylan mazarlar ýene açylypdyr, jesetlerem daşyna çykarylypdyr. Usurgap, ýadasa-da, Öwez birjigem yza tesenok, tozan turzup, şol mazar düzläp ýör.

Ertesi ol iki elini arkasyna tutup, gonamçylygyň bári başyndan girişine howlukman aýagujuna çykdy. Üýtgän zat ýok. Soň oturyp, ölenleriň ruhuna aýat okady, Gurhan çykdy. Uzakly gün kellesi agyrdy, sust gezdi.

Gije ýene düýş gördi. Amandurdy gysyk giden mähelläniň önüne çykyp, ortarada ýüzüni sallap duran müjewüri sorag edýär:

– Öwez han, biz, ynha, seni öwlüýä müjewür edip belledik. Ölen adamlary saňa ynandyk. Sen bolsa, olary goramaga derek, ynha, Hümmediň mazaryny açypsyň? Bu nähili pahiýijilik? Hany onuň dişi? Alýan aýlygyňy az görüp, indi ölini talap ugradyňmy? Jogap ber!

Öwez: “Men talamok. Men däl” diýip gygyrmakçy bolýar, sesi çykanok.

– Jogap ber! – diýip, adamlaram ýerli-ýerden gygyryşýarlar. Olaryň ýüzi gaharly, Öwezi dem salymda düýt-müýt etjege meňzeýärler.

Dili aýlanmansoň, müjewür ellerini galgadýar, hereketleri bilen özüniň bigünädigini duýdurjak bolýar. Bir seretse, töweregindäki adamlaryň bary ölenler. Amandurdy gyşykdan başga ýekeje diri adam ýok.

“Ýok-laý, mundanam bir iş borm-aý?! Öwlüýäde ýatyp-turup, ahyr bir gün dälirärsiň sen. Gowusy, git-de, öňküje mekdebiňe bar, garawulçylygyňy et!” diýip, ol öz-özüne pent berdi. Säher bilen çalnyp ýerinden turdy-da, welosipedini münüp, oba depdi. Obaň gelnalyjysyna pata berip, ölüsiniň jynazasyny okap ýören, köpe ýaramly Rejep aganyň öýüne sürüp bardy.

Gep aýlap oturmady. Turuwbaşdan Hümmediň mazarynyň açylandygyny aýtdy. Gören düýşüne çenli gürrüň berdi. Öwhüldäp, iki egninden demini alyp:v

– Ana, ýagdaýlar-a şeýle, Rejep däde! – diýdi. – Indem gaýrat edip, ýerime adam tapyň. Öwlüýä boş durmasyn. Menem bir bela sataşmankam öňküje ýerime baraýyn. Dek başymy depirjek äre bermäýin...

Rejep aga sowukganlylyk bilen az salym dymyp oturansoň:

– Öwlüýä boş durasy ýok-la – diýdi. – Sen o häki Hümmediň mazaryny kim açanyny bilip bildiňmi onsoň?

– Nädip bileýin? Aýdýan-a, sadaka gaýdamda bolan iş. Yz-beýleki ýok.

– Gyzył dişi üçin açylany bir anykmy?

– Weý, dagy nämüçin açylsyn? Başga sebäp ýog-a. Öliň kepeninden başga nämesini aljak?!

– Beterinden saklasyn! Her jüre pisatlyk eşitjek ekenik – diýip, Rejep aga başi bilen sakgalyny daraklady.

– Mundan beter pisatlyk bolmaz, Rejep däde. Ölini sylamadyk, dirini...

Rejep aga bir elini ýokary göterip, gürrüňdeşiniň sözünü bölledi:

– Toba diý! Beterinden beteri bar. Seň munyň dagyn hiç zat. Ir döwür bir gurrumsak bolupmyş. Onsoň, bi häki, obasynda kim ölse, jaýlanan günü gije baryp, mazaryny açýamyş. Açybam kepenini soýýar eken. Eşitdiňmi şu tymsaly?

– Juk – edip, Öwez başyny ýaýkady.

– Juk bolsa, diňle şuny! Onsoň häki kepenem eltip, bazarda

satýa diýýä. Şeýdip, mazar açmagy ömürboýy kesp edinipdir. Damagynam kepen satyp gazanypdyr. Ine, onsoň bir gün häkiň özi öläýipdir. “Dynaýdyk” diýip, adamlar begenipdirler. “Indi-hä ölimiz arkaýyn ýatsa gerek” diýişipdirler. Ýöne o diýenleri bolmandyr. Häki kepen soýýan adamyň zyznda berebekgeý ogly galan ekeni. O-da, pederňenälet, atasynyň kesbini ýöredip ugrapdyr. Özem ýeke bir mazary açyp, öliň kepenini almak bilen oňmandyr. Hakyt ýere ujy çiş gazyk kakyp, jesedem jaýyndan çykaryp, şo gazyga sünjüp gidipdir. Şundan soň uly-il ýakasyny tutupdyr. Ogluny görseň, atasyny dagy ýüzüne sylybermelimiş. Toba! Ana, beterinden beteri bar diýleni. Alla sowsun!

– Alla sowsun! – diýip, Öwez gaýtalady. – Rejep däde, ilçilikdir, bu diýýäniň bolsa bolandyr, bolmasa-da, ertekidir. Ýöne ýerime adam tapyň! Her kim öz başarjak işini etsin!

Rejep aga öte biparh nazar bilen dişiniň suwuny sorup oturan Öwezi synlap:

– Öwwe! – diýdi. – Ýüregiňi eliňe alma. Ýurdy alahekge soranok. Höküwmet ba, zat ba. Uly öwlüýäň müjewürini çalşar ýaly, men niräň iti?! Bi häki, seň ýeriňe adam tapmaly bolaýanda-da, etrabyň ymamy çözüä ony. Alaga-da öňýetene öwlüýäni ynanyp bolmaz. Bilýäň-ä özüň.

– Men näme etmeli indi?

– Senmi? Sen alňasamaly däl. Şu ýerden turşuňa ilki bilen Allamyrazy gör. Her zeýilli höküwmet adamsy. Pogon-beýleki göterip ýör. Bar-da, aýt gören zadyňy bolşy ýaly edip. Ýa gorkýaňmy?

– Sorag diýdi, ýene-gör diýdi... Eýlä-beýlä çagyryp...

– Çagyrmazlar, how! – diýip, Rejep aga gatyrgandy. – Gerek bolsa, özleri barar üstüňe. Soran zadyna jogap ber, gutar... Kim edenem bolsa, tapyp temegine kakmasalar bolmaz ahyryn. Bu gün Hümmediň mazaryny açan bolsalar, senem ony gizläp, bilmedik bolup ýörseň, erte ýene biriniňkini açarlar. Toba! Şu-da Kyýamatyň bir alamaty bolsa-da, geň däl.

– Şeýledir welin, Rejep däde, men işimi tabşyrjak bolsam, çaky etrap ymamyna aýtmaly boljak-da. Şeýlemi?

– Goý entek şu gürrüňi. Işi tabşyryp-tabşyrman... Ilki Allamyrazy bir gör. Özem şu maňa aýdyşyň ýaly, sypdyrman,

ilik-düwme ählisini gürrüň ber.

Ýene bir meýdan oturansoňlar, Öwez turmak bilen boldy. Welosipediniň şahyndan berk ýapysyp, obaň gözegçi polisiýasy Allamyrazyň üstüne sürdi.

7.

Şükür gyzyl ýüzügi alyp, Şyhyň dükanyna gitdi. Dükanda iki sany aýal gerek-ýaragyny alyp, hasaplaşyança oňa-muňa güýmenip garaşdy. Olar giden dessine:

– Pul gerek-eý maňa. Sen şu ýüzügi alsana! – diýip, Şyha ýüzlendi.

Şyhy ýüzügi synlap durşuna:

– Kimiňki bi? Düýbi bir arassamy? – diýip, betgüman boldy.

– Hawa, arassa. Ejemiň halada geçirjek diýip alan ýüzügi, how. Pul gerek, ýogsa, gelne netlenip alnan zat. Zerura düşüp, satjak bolýas-da.

– Ejeň bilýämi onsoň?

– Waý, muny! Ejem iberdi-dä satyp gel diýip. Şoňňaly ynamdan gaçaýdymm-aý? – diýip, Şükür ýasama hikirdedi.

– Ynamdan-a gaçaňok weli... Hany, al entek munyňy. Garaş azajyk. Ana, Allaş gelyä. Şo gitsin – diýip, Şyhy ýüzügi yzyna uzadyp, daşaryk ümledi.

Obaň gözegçi polisiýasy Allamyrat gelip girdi.

– Şyhmyrat, saglykmy, how? – diýip, ol dükançy bilen elleşip görüşdi. Soň Şüküre garap:

– Şükür ýegen, sen asyl bärde ekeniň-ä – diýdi. – Häliden bəri seni gözläp ýörün. Ýör, hany, senlik kiçiräjik iş bar.

Şüküriň kalbyna wehim aralaşdy.

– Nähili iş? Nirä? – diýip sorady.

– Ýolda aýdaryn. Maşyna mün. Gorkma.

– Gorkýan bam-aý?! Nirä gitmelem bolsa, taýyn.

Çykyp barýarka Şükür Şyha tarap gaňryldy-da:

– Ýaňky diýýänimi soň gepleşeris – diýdi.

Ýola çykyp, bat alyp ugranlaryndan Allamyrat gözünü ýeser güldürüp iňirdedi:

– Eden işiňi soňuna çenli etmeli, han ogul, ýarpy-ýalta taşlap

gaýtmaly däl.

– Nämäni ýarpy-ýalta taşlap gaýtdym men?

Allamyrat ähli zady jikme-jik bilýän ýaly, ynam bilen sesini süýkdürip:

– Kakaň mazaryny gazypsyň, taň edipsiň, ýeri, doly gömüp gaýtmaly ekeniň-dä – diýdi.

Şüküri galpyldy basdy.

– Aý, oň neme zady ýog-a – diýip, ol ýuwendy. – Edil öňküsi ýalyjak edip oňarsam bolýa dämi?

– Oňararsyň-la welin, işi köpeldýäň-dä.

– Onda beýlä nirä barýas? Öwlüýä sür-dä!

– Öwlüýä her haçan baramyzda-da, ýerinden üýtgäsi ýok. Ilki bölüme bir baraly. Düşündiriş ýazmaly bolarsyň, nämüçin gazdyň, gyzyl dişi nätdiň, hemmesini bolşy ýaly ýazyp ber, gol çek...

– Şoň üçin basaslary ýog-a, hä? – diýip, Şükür iňkis edýän zadyny sorady.

Allamyrat şelaýyn güldi.

– Ýok-la, how, oň üçin adam basyp, näme... Indi gaýtalaman diýip, düşündiriş ýazýaň, goluňy çekýäň, wessalam!

– Gaýtalaman, ýok-la, indikime bek bolaryn... Köp eglemezler-ä? Derrew gaýdarys gerek?

– Aý, ol özüňe bagly-da. Hiç zady gizlemän, dogrujaňy aýtsaň, birem indikime bek bolaryn diýip söz berseň...

– Söz berýän, näme söz bermän...

– Onda alyp galjak ýok, aňyrsy ýarym sagatdan gaýdýas – diýip, Allamyrat gaty arkaýyn gepledi.

Emma ol ýalan sözlän ekeni. Etrap içeri işler bölümünde ýaşyrman, ählisini başdan-aýak dogry gürrüň berse-de, Şüküri goýbermediler. Alyp galdylar. Iş gozgadylar.

8.

Birnäçe gün geçenden soň ýaş polisiýa işgäri Şüküri sülçiniň otagyna alyp geldi.

– Geç, otur şu ýerde! – diýip, sülçi Şüküre oturgyç görkezdi.

– Diýmek, şeýle! Hümmedow Şükür, merhum bolan Sazakow Hümmediň

ogly...

– Ogly дәл – diýip, Şükür sülçiniň sözünü böldi.

Sülçi elindäki kagyzy gyra süýşürüp, başyny galdyrdy.:

– O nähili “ogly дәл”?

– Ogullygy.

Giňgöwrümliligi kesesinden belli bolup duran sülçi öňünde oturan ýigidi dykgatly synlady.»

– Howwa. Ogullygy. Umuman, dokument boýunça kakaň bolýa-da. Indi-i... Kakaň Sazakow Hümmet ölmänkä araňyzda nähili düşünişmezlik bolupdy? Uruş-söğüş, goh-galmagal, öýke-kine?

– Olar ýaly zat ýok. Men hiç wagtam oň bilen goh etmedim. Ýöne özi iňirdewük adamdy. Bir iňirdäp başlasa, ýüregi suw edýädi.

– Meselem, näme diýýädi?

– Meselemmi? Instituty taşlap gaýdamda...

– Taşlap gaýtdyňmy ýa kowuldyňmy?

– Tapawudy näme?

– Bolýa, tapawudy ýok. Dowam et.

– Taşlap gaýdamsoň, tä ölyänçä bahana bolsa, şony agzady ýördi. Sähel zada yrsarap, hüňürdäp...

– Diňe okuw üçin iňirdeýämidi?

– Işläňok diýibem gulak etimi guradýady-laý. Hany, iş bamy?

– Umuman, mäşiňiz bişişmändir-dä?

– Men-ä ýüzüne dogry garap, şoňa üýtgeşik diýen zadym ýok. Diňlämokdymam. Özi diýýä, özi goýýa.

– Düşnükli. Kakaň mazaryny açypsyň... Gyzyň dişini alypsyň... Kim bilen etdiň şu işi?

– Bir özüm. Öňem aýtdym-a...

– Bir özüň etmäge hakyň ýok.

– Ynanmasaň, bilemog-aý men-ä. Ýanynda biri bar eken diýip ýazaý kimi ýazsaň! – diýip, Şükür gödek gürrüň etdi.

Sülçiniň gaşlary çytyldy.

– Näme ýazmalydygyny özümüz bileris. Sen soraga dogry jogap ber.

– Dogrym.

– Bolýa, muny soň anyklarys. Kakaň gyzyň dişini al diýip kim öwretdi? Maslahat beren?

– Hiç kim. Öz kelläm bilen etdim. Maslahat nämä gerek oňa?

- Şo gün içgilimidiň?
- Ýok.
- Gorkmadyňmy? Ýeke özüm bardym diýýäň, gazdym diýýäň, o bir mellekden çukur gazan ýaly iş-ä däldir.
- Nämeden gorkmaly? Seň pikir edişiň ýaly, kölegesinden gorkup ýören züwwetdin däl-ow men.
- Sülçi gaharlanmady. Ýaňsyly ýylgyryp:
- Züwwetdin däldigiň gep-sözüňdenem bildirip dur – diýdi.
- Ölen adamdyr-da. Gözüni açyp, gel ýanymda ýat diýer öýdýäňmi?
- Öýdemok. Bir özüň etmedigiňi bilýän.
- Nähili adam-aý sen? Ynanmasaň, nämüçin sorayaň?
- Bolýa, başga soraga jogap ber. Şu işden öň mazar açyp görüpmidiň? Ýeke özüň ýa başga biri bilen, tapawudy ýok.
- Açyp göremok.
- Kakaň mazaryny näme maksat bilen açdyň?
- Aýtdym-a öňem. Gyzył diş üçin.
- O nämä gerek boldy?
- Aý gymmat zat-da. Söýüşýän gyzyma ýüzük ýasatmak üçin.
- Düýn sorag edilende yrjak boldum diýen ekeniň. Söýüşýän bolsaň, yrmak nämä gerek?
- Söýüşýän diýäýýän, olam meni söýsün diýip etdim.
- Söýdümi onsoň?
- Almady. Alan bolsa, söýerdi.
- Kakaň mazaryny açmak bilen başga maksadyňam barmydy? Belki, diri wagty bir zat diýip, göwnüňe degendir, senem ar aljak bolansyň? Ä?
- Göwnüm-ä kän degdi ýaşuly. Meni halanokdy hiç. Ýigrenýädi.
- Sebäbi?
- Sebäbi ogullyk alnan, ýaňam aýtdym-a. Hakyky ogly bolan bolsa, ýigrenmezdi. Ejeligimem soňňaly. Ýigrenýä. Meni özi doguran bolsa bu çaka öýererdi. Dogry dämi?
- Sülçi dogry diýmedi. Başga sorag berdi.
- Ejeň bilenem günde it-de-pişik diýýäler?
- Şo-da. Halanok diýýän-ä. Aýyn bolmasa, Hapyza ýamanlaýa

meni. Ýekiryäler. Sygdyranoklar. Iň bärkisi, il maňa lakam dakanda seslerini çykarmadylar.

– Nähili lakam?

– Äý, gepimiz azaşanda deň-duşlar hürri diýip sögýädiler-dä. Menem öýe gelip aýdýan, aý, sögüleniň bilen sökülesiň ýok diýen bolýalar. Ana, uly-il ýeňsämden hürri diýýär indi, ýüzüme diýýänem bar. Eýse, hakyky eje-kaka çagasyna şey diýdirermi? Diýdirmez. Şolar meni ýigreneni üçin şuňňaly boldy. Ýigrenjek bolsalar, ogullyga almaly däl ekenler-dä. Özem, ynansaň, meni ogullyk alanlaryny ilki-ilkiler gizlän boldular. “Hakyky ejem-kakam nirede? Görkeziň!” diýsem, görkezip bilmediler. Bilýäňmi, nämüçin? Görkezseler, hakyky ejem-kakama gitjegime akyllary ýetip dur. Ýüzlerine tüýkürip, gitjegimem çynym-da.

– Bolýa, munyň başga gürrüň. Esasy gürrüňe geçeli. Kakaň ýigrenýä diýdiň. Eger araňyz gowy bolan bolsa, şonda-da oň mazaryny açardyňmy? Dişini goparyp alardyňmy?

– Bilmedim-aý... Zerura düşseň, näme... Öli adama gyzylyň nämä geregi bar? Gaýta, zyndakylar kösenmez ýaly neme dämi?

– Muny kim öwretdi saňa?

– Hökman biri öwretmelimi? Gyzyly diş ýeriň aşagynda çüýräp gitse gowumy?

– Seň özüň türmede çüýräp gitseň gowumy onsoň?

Bu sorag Şüküri aljyratdy.

– Türmä salmaga hakyň ýokdur! – diýip, ol howlukmaç gepledi. – Nä men gyz zorladymmy? Adam öldürdimmi? Ogurlyk etdimmi? Ýa biriniň öýüni taladymmy? Hiç zadam edemok. Ýeriň aşagynda ýatan gyzyly aldym. Guma garylyp, ýitip gitmesin diýdim. Geregime ýaradaýyn diýdim.

Sülçi “hmm” edip, içini hümläp, oýa batyp esli oturansoň, gapyň agzynda duran ýaş polisiýa işgärine ýüzlenip:

– Äkidäý! – diýdi. Başga zat diýmedi.

– Ýeriň üstündäki zady goraň. Ýeriň aşagynda guma gömlüp ýatan zat bilen ne işiň bar? Kime zyýany bar-ow soň? Näme edemde näme? – diýip, Şükür sesine bat berip gygyrdy.

Polisiýa işgäri Şüküriň golundan tutup, dälize alyp çykdy.

– Elimi goýber, how! Gaçyp gider öýdýäňmi? – diýip, Şükür

nägile hüňürdäp, siltenjiredi.

Polisiýa işgäri azm urdy:

– Geplemän ýöre!

Şükür sakga durdy.

– Elimi goýber diýdim-ow saňa! Ýüzüňe süsýän häzir.

Polisiýa işgäri onuň goşaryndan şarpa tutdy-da, göz açyp-ýumasy salymda elini syrtyňa gaňyrdy, südenekledip ugrady.

– Wäg-eý! Goýber-r... Elimi döwýäň! Goýber diýýän, wäheriňe... – diýip, Şükür paýyş sögündi.

Polisiýa işgäri has-da dözümlü gaňyrdy. Agyra çydaman iki bükülen Şüküriň şo bada gylawy ýatdy, sessiz boýun boldy.

9.

Gijeleri bilen howur alýan petiş tomus günleriniň birinde Şükür tussaglykdan boşap geldi. Ony hiç kim garşy almady. Ogluna iş kesilensoň Ogulnur içurnuk bolup, başyny ýassyga ymykly goýdy. Uzak ýatmady. Onuň öldi habaryny Şükür iki aýdan soň eşitdi.

Mellegi ýandakdyr syrkyň, haşal ot-çöpler basyp giden ekeni. Idi-yssywat edilmäni üçin bolsa gerek, iki düýp garry erik agajynyň ikisinem çapyp aýrypdyrlar. Jaýyň daşynyň hekini ýagys sypypdyr. Işiklerine bi golaýda sübse çalnana meňzänok. Gapa gulp urlupdyr.

Öýüň açaryny Şüküre Hapyzyň kiçi ogly Gulmyrat getirip berdi. Ol türmeden boşap gelen bu epeý adamyň ýüzüne uly gyzyklanma bilen seredip durşuna:

– Ejem ýeme diýdi, çäýnek-käse sandykdadyr diýdi – diýip, habar berdi. – Hemme zadam şoňa saldym diýdi. Sandygyň açaram ýemede diýdi, ho ýemede, keçäň aşagyndadyr diýdi.

– Kakaň nirede?

– Öýde.

Gulmyrada: “Açary ber-de, bejit zzyňa köwlen, eglenme!” diýlen borly, Şükür gapyny açyp durka ol şapadaňlap, zut gitdi.

Hapyz ertesi ir bilen geldi. “Gözüň aýdyň!” diýmedi. Şüküriň salamyny sowuk aldy. Dyz epip, aýat okady. Näme gürrüň ederini bilmän, kesä bakyp, dymdy.

Şükür başyny galdyryp, oslagsyz sowal berdi:

– Sen meň hakyky ejem bilen kakamy tanaýaňmy?

Garaşylmadyk bu gürrüň Hapyzda geňirgenme gatyşykly gahar döretdi.

– Tanamok.

– Nädip tapyp bilerin?

– Näme etjek olary tapyp?

– Hökman bir zat etmelim-aý? – diýip, Şükür gödek gepledi. – Görjek. Hakym bardyr-a?

Içini hümläp, biraz dymanson, Hapyz:

– Bilemog-aý – diýip, ýüzüni sowdy. – Seň hakyky ejeň-kakaňy tanaýan barmy nä?

– Nirden gözleşem bolar?

– Eger ölen bolsa, olaňam gabryny açyp göräýsem diýýämiň?

Şükür başyny aşak saldy, dymdy, esli wagtdan:

– Içgysgynj-aý ýaman – diýip, öwhüldäp, uludan demini aldy.

– Beýlede içiň gysmadymy?

– Ýok.

– Weý, gidäý onda şo ýere. Gitjekmi? Ap-aňsatja ýoly bar, maslahat bereýin.

Şükür gözlerini gyrpyjykladyp, Hapyza seretdi. Dymdy.

– Ejeň mazaryny aç! Seň başaryan işiň, kyn zady ýok, bar, aç. Onsoň ýene gelen ýeriňe gidiber. Içiň gysmaz.

“Näme etmelidigini özüm bilerin-ow, akyl öwretme maňa!” diýip, Şükür içinden gaýtargy berdi. Daşyndan zat diýmedi.

Hapyz ýüzüni turşardyp esli oturdy. Hiç köşeşmedi.

– Sen şu ýerde tükgerip ölüp galsaňam, seni äkidip gömjek adam ýok. Oba bizar senden. Pikir etme, iliň gözünden bir gezek düşdünmi, gutardy, soň seni beýlesine geçirmez. Seredip gör, hiý, “Gözüň aýdyň!” diýip gelýän barmy? Ýokdur. Bolmazam. Ölseň, begenjek kändir, ýöne gynanan tapylmaz.

Ýatanda-turanda ýadyna-oýuna düşmejek bu gorkunç gürrüň Şükürüň gaharyny getirdi. Ol Hapyzy otlukly nazary bilen dalady.

– Mölerme maňa! Nä öläýseň, il ses edip, aglar öýdýäňmi? Egnine mündürüp, äkidip jaýlarlar öýdýäňmi? Şuny jaýlarlar! – diýip, Hapyz ýumrugyny somlady.

“Jaýlamasynlar-ow!” diýip Şükür içinden gaýtargy berdi.

– Görüňi gazjagam bolmaz!

“Öz gabrymy özüm gazaryn”.

– Aşyňy-suwuňy kim bersin? Men-ä bermen.

“Berme, how, berme! Ölemsoň, beren zadyň derkaryma däl”.

– Wah, seni etmelisi belli-le welin, arman çagalar ýaş. Sen ýaly heýwan üçin aýagymy sallap, türmä gidesim gelenok – diýip, Hapyz ahmyr bilen dişini gyjady.

“Erkekmi? Gel, erkek bolsaň! Gel, gaýratyň bolsa!” diýip, Şükürem içinden dyzmaçlyk etdi.

– Pikir etme! Oturyp geldim diýip ýülünerin öýdýänsiň. Bujagaz edeniňi burnuňdan almasam, hasabam däl.

“Görkez näme oýnuň bolsa!”

– Zürýatsyz ölüp giden ýekeje agamyň gabryna pil uran wenezzyna bilen...

“Öýüňi başyňa ýumran bolsamam beýle agyr degmezdi, hä?”

– ...gepleşip oturmagam päl däl maňa.

“Meňem gözüm-gaşym çekip duranog-ow seni!”

Hapyz ýerinden turdy. Gahar bilen azm urdy.

– Tfu saňa! Meň bar ýerimde gözüme görnäýme! Eşitdiňmi? Düşündiňmi?

“Düşünemog-eý, düşünjegem däl. Öläý ölýän bolsaň!”

Hapyz saňnyldap, ýene bir zatlar diýmekçi boldy. Diýmedi. Sessiz çykyp gitdi.

Eýse, Şükür öläýse, Hapyzyň aýdysy ýaly, adamlar begenermi? Şükür üçin hiç kim gabyr gazmazmy? Gonamçylyga äkidip, jaýlamazlarmy? Şüküriň ile-güne, adamlara ýamanlygy barmy nä? Açsa, Hümmediň mazaryny açdy. Alsa, Hümmediň altyn dişini aldy. Adamlara näme zyýany bar?:

Özüniň öýüň dulunda porsap, çüýräp ýatan jesedini göz öňüne getirip, Şükür hopukdy.

10.

Öwez ýandak petdelemek üçin tamyndan çykyp, ileri garşy ýöräp barýarka gonamçylygyň aýagujunda bir garanyň ygym-sagym hereketine gözi ildi. Durup, ýagşy synlasa, biri eglip-galyp,

gara başyna gaý, jaý gazyp dur. Töwereginde başga adam-gara görnenok, bir özi. Kim üçin gazýarka? Ýaş çaga üçinmikä? Adatça ýaňy dünýä inen bäbejik üýtgeşe, onuň gabryny bir ýa iki adam gazýar. Sebäbi kiçi ýaşlylaryň mazary ulularyňka garanynda kiçi hem telper bolýar. Ýöne bäbejikleri o ýerde jaýlanoklar-a. Gaýra ýüzde, anha, hol aýratynja hatarda depin edýärler.

Müjewür elindäki çarşagyny dagam taşlamagy unudyp, howlukmaç gaýtdy. Ýatkeşligi oňadam bolsa, birbada Şüküri tanamady.

– Kim, haw, sen?.. – diýip, taýak atym aralykdan gygyryp sorady.

Piliniň gumhanasyna çenli dolduryp, gum çykaryp duran Şükür oslagsyz sese tisginip gitdi. Ol dyz boýy gazylan çukuryň içinde dikelip, piline söýendi-de, gorky bilen müjewüre seretdi.

– Salawma!

– Aleýkim... – diýip, Öwez geňirgendi. – A-how! Hümmediň ogly? Haçan boşap geldiň?

– Düýn.

– Gözüň aýdyň welin... Hawa? Indi bu ýerde näm işläp ýörsüň?

– Gör gazýan.

– Kim ölüpdür?

– Hiç kim?

– Onda kim gaz diýdi muny?

– Hiç kimem diýenok. Özüm gazýan.

– Nämüçin?

– Özüm üçin.

– Dälirediňm-ow sen? Eý, waý...

– Hapyz diýen doňuzy tanaýansyň-a? – diýip, Şükür dişini gyjady.

– Agaňmy? Howwa, tanaýan.

– Tanasaň, doňuz şo. Horkuldap ýören haram doňuz... Irden maňa näm diýenini bilýäňmi? Sen ölseň diýýä, şu obada görüňi gazjagam ýok, jaýlajagam ýok diýýä. Il ýigrenýä seni diýýä.

Müjewür Şüküre şübheli seredip durşuna:

– Indi sen şony gaýgy edip, öz görüňi özüň gazyp durmuň? – diýip sorady.

Şükür birmeýdan böwrüne diň salyp, müjewüriň özüne sorag berdi:

– Ölümden gorkýandyr öýdýäňmi?»

– Menden olar ýaly zat sorama!

– Dynnym ýalagam gorkym ýok – diýip, Şükür öz sowalyna özi jogap berdi. – Ölümden beterrägini görüp geldim. Ölmekden aňsat zat ýok. Ynha, şu çukury gazýan, bu gapdalyndanam kiçi jaý gazýan...

– Gazdyraýmaryn-aý şon-a saňa!.. – diýip, Öwez onuň sözünü bölledi.

Şükür göwnübir dowam etdi:

– ...Onsoň kiçi jaýa girip ýatýan – Ol jübüsinden kiçeňräk dermanly gutyny çykaryp, Öweze görkezdi. – Ýatan ýerimde-de, ine, şuň içindäkiň hemmesini ýuwudyp goýberýän. Etmez öýdýäňmi?

Bu gürrüň müjewüri gorkuzdy. Aýylganç jenaýata şärik bolup barýan ýaly galpyldady, ýüzi duw-ak boldy. Özünü tiz ele alyp, başardygyça asuda äheň bilen Şüküre ýüzlendi:

– Meni diňle, Hümmediň ogly! Ilki bilen-ä islän ýeriňden jaý gazyp ýörmeli diýen zat ýok. Öwlüýä bolsa-da, tertip bar, düzgün bar...

– Islän ýerimden gazamok, öwlüýäň içinden gazýan. Nä hakym ýokmy?

Öweziň gahary geldi.

– Hany, gal şu ýerden! – diýip, ol dübläp, sesine bat berdi. – Çalt bol! Şu çarşak bilen garnyňy silkmäkäm garaňy saýla! Kime diýýän?

– Şu öwlüýäden maňa-da ýer degişlidir, meňem hakym bardyr.

– Çyk çukurdan! – diýip, müjewür çarşagyny taşlady-da, Şüküriň pilini elinden kakyp aldy. – Nämä hakyň bardygyny görkezeýinmi? Ýagşam bir pohuňy iýen ekeniň, deýýus! Gaýdyp, dagy-duwara şu jelegaýlarda garaň görünse, menden oňlulyk tama etme. Başyma melamat boljak bolma! Göni basdyryn! Hä-ä, bilip goýaý şuny!

Şükür çukurdan çykdy.

– Netime düwsem, seň kepbaşden özümi asyp ölmeyänm-aý? Hä? Gabrymy özüň gazyp, özüň jaýlamaly bolaýma birden?!

– Wah, seniň... äteňet... gurrumsak...

– Sögünme, how!

– Düzle gazan çukuryňy! Ýaman basym bol! Iniňi-boýuňy des-deň etmäkäm... – Öwez oýurganyp durdy-da, gaýtadan sesine bat berdi.

– Ýok, düzleme! Ugra şu ýerden. Gümüňi çek. Gelme meň golaýyma! Gazanyňam gerek däl, gömeniňem. Çaltrak gözümiň öňünden üýtge!

Şükür onuň hökümüne asla pitiwa bermän, ýeňsesini tüňňerdip, mytdyldap ugrady. Baş-alty ädim ädensoň, bir zat ýadyna düşen ýaly sägindi. Yzyna öwrülip, müjewüri dikanlady.c

– Nämä? Nä agaç ýuwdan ýaly, dikilgazyk bolup dursuň?

– Bir zat sorajak, dogryňy aýt!..

Öwez sandyr-sandy edip durşuna elindäki pili galgatdy:

– Sora bol. Diňleýän. Bih-h!

Şükür ysgynsyz, guraksy, emma aýyl-saýyl ses bilen:

– Meň hakyky ejem-kakam kim? – diýip sorady.

SOŇY.

Noýabr, 2015 ý. Mary. Powestler